

Jurisprudentie

Zaak C-595/18 P

The Goldman Sachs Group Inc.
tegen
Europese Commissie

Arrest van het Hof (Tweede kamer) van 27 januari 2021

„Hogere voorziening – Mededinging – Mededingingsregelingen – Europese markt van stroomkabels – Marktverdeling voor projecten – Verordening (EG) nr. 1/2003 – Artikel 23, lid 2 – Toerekenbaarheid van het inbreukmakende gedrag van de ene vennootschap aan de andere – Vermoeden van daadwerkelijke uitoefening van beslissende invloed – Entiteit die 100 % van de aan de aandelen in een andere vennootschap verbonden stemrechten kan uitoefenen”

1. *Mededinging – Regels van de Unie – Inbreuken – Toerekening – Moedermaatschappij en dochterondernemingen – Economische eenheid – Beoordelingscriteria – Vermoeden dat de moedermaatschappij beslissende invloed uitoefent op de dochterondernemingen die zij geheel of nagenoeg geheel in handen heeft – Moedermaatschappij die zich in een vergelijkbare positie bevindt – Moedermaatschappij die alle aan de aandelen in haar dochteronderneming verbonden stemrechten kan uitoefenen*
(Art. 101 VWEU; verordening nr. 1/2003 van de Raad, art. 23, lid 2)

(zie punten 31-36)

2. *Mededinging – Regels van de Unie – Inbreuken – Toerekening – Moedermaatschappij en dochterondernemingen – Economische eenheid – Beoordelingscriteria – Vermoeden dat de moedermaatschappij beslissende invloed uitoefent op de dochterondernemingen die zij geheel of nagenoeg geheel in handen heeft – Weerlegbaarheid – Combinatie van het vermoeden dat een moedermaatschappij beslissende invloed uitoefent op de dochterondernemingen die zij geheel of nagenoeg geheel in handen heeft, met andere bewijzen*
(Art. 101 VWEU)

(zie punt 40)

3. *Mededinging – Regels van de Unie – Inbreuken – Toerekening – Moedermaatschappij en dochterondernemingen – Economische eenheid – Beoordelingscriteria – Uitoefening van beslissende invloed op het gedrag van de dochteronderneming die kan worden afgeleid uit een samenstel van aanwijzingen die verband houden met de economische, organisatorische en juridische banden met de moedermaatschappij – Omstandigheden die het bestaan van beslissende invloed kunnen aantonen – Daadwerkelijke controle over de raad van bestuur*

van de dochteronderneming – Bestuurders die in de raad van bestuur van een vennootschap zitting hebben en die door middel van diensten van adviesverlening of adviesverleningsovereenkomsten verbonden zijn met de andere vennootschap (Art. 101 VWEU)

(zie punten 93-95)

Samenvatting

The Goldman Sachs Group (hierna: „rekwirante”) is een in de Verenigde Staten gevestigde vennootschap die als zaken- en effectenbank actief is in de belangrijkste financiële centra van de wereld. Van 29 juli 2005 tot 28 januari 2009 (hierna: „inbreukperiode”) was zij – via een aantal door haar opgerichte fondsen – de (indirecte) moedermaatschappij van Prysmian SpA en haar volle dochteronderneming Prysmian Cavi e Sistemi Srl, twee in Italië gevestigde vennootschappen die samen de groep Prysmian vormen, een wereldwijde speler in de sector van onderzeese en ondergrondse stroomkabels. Rekwirantes deelneming in het kapitaal van Prysmian bedroeg aanvankelijk 100 % van de aandelen, maar is nadien – bij de beursgang van een deel van het kapitaal van Prysmian op 3 mei 2007 – gedaald tot 84,4 %.¹

Na afloop van een in 2008 ingesteld onderzoek heeft de Commissie bij besluit van 2 april 2014² (hierna: „litigieus besluit”) vastgesteld dat er sprake was van één enkele en voortdurende inbreuk op artikel 101 VWEU in de „sector van de onderzeese en/of ondergrondse (super)hoogspanningskabels” die bestond in de verdeling van de wereldmarkt tussen de belangrijkste Europese, Japanse en Zuid-Koreaanse producenten in kwestie, en geldboetes opgelegd wegens hun deelname aan de betrokken mededingingsregeling.

Rekwirante is aansprakelijk gesteld omdat zij tijdens de inbreukperiode de moedermaatschappij van Prysmian was. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen enerzijds de situatie tot aan de beursgang van een deel van het kapitaal van Prysmian en anderzijds de situatie nadien. Zo heeft de Commissie met betrekking tot de eerste periode aangenomen dat rekwirante zich ondanks de overdracht van aandelen nog steeds in een situatie bevond die vergelijkbaar was met die waarin zij de enige eigenaar was, zodat overeenkomstig de in de rechtspraak van het Hof³ geformuleerde beginselen kon worden verondersteld dat zij beslissende invloed had uitgeoefend op het marktgedrag van Prysmian. Voorts is de Commissie met betrekking tot de volledige inbreukperiode – op basis van een geheel van omstandigheden die verband houden met de economische, organisatorische en juridische banden tussen rekwirante en Prysmian – tot de slotsom gekomen dat er daadwerkelijk een dergelijke beslissende invloed was uitgeoefend.

Goldman Sachs is opgekomen tegen de analyse op basis waarvan de Commissie haar de inbreuk in kwestie heeft toegerekend, en heeft bij het Gerecht een beroep ingesteld tot nietigverklaring van het litigieuze besluit voor zover dit op haar betrekking heeft, alsmede tot verlaging van de haar opgelegde geldboete. Het Gerecht heeft dat beroep in zijn geheel verworpen bij het arrest van

¹ Wat de inbreukperiode betreft, zal de periode vóór de beursgang van een deel van het kapitaal van Prysmian hierna de „eerste periode” worden genoemd.

² Besluit C(2014) 2139 final van de Commissie van 2 april 2014 inzake een procedure op grond van artikel 101 [VWEU] en artikel 53 van de EER-Overeenkomst (zaak AT.39610 – Stroomkabels).

³ Arrest van 10 september 2009, Akzo Nobel e.a./Commissie (C-97/08 P, EU:C:2009:536, punt 58). Zie ook arresten van 24 juni 2015, Fresh Del Monte Produce/Commissie en Commissie/Fresh Del Monte Produce (C-293/13 P en C-294/13 P, EU:C:2015:416, punt 75 en aldaar aangehaalde rechtspraak), en 28 oktober 2020, Pirelli & C./Commissie (C-611/18 P, niet gepubliceerd, EU:C:2020:868, punt 68 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

12 juli 2018⁴. Bij zijn arrest van 27 januari 2021 wijst het Hof de door Goldman Sachs tegen het arrest van het Gerecht ingestelde hogere voorziening af. In dit verband geeft het Hof nadere toelichting bij de voorwaarden waaronder moedermaatschappijen aansprakelijk kunnen worden gesteld voor inbreuken op de mededingingsregels die zijn begaan door hun dochteronderneming.

Beoordeling door het Hof

In de eerste plaats is het Hof van oordeel dat het Gerecht op goede gronden heeft geoordeeld dat wanneer een moedermaatschappij alle aan de aandelen van haar dochteronderneming verbonden stemrechten kan uitoefenen, de Commissie mag uitgaan van het vermoeden dat deze moedermaatschappij daadwerkelijk beslissende invloed uitoefent op het marktgedrag van haar dochteronderneming. Het vermoeden van daadwerkelijke uitoefening van beslissende invloed, zoals dat is erkend in zijn rechtspraak, strekt ertoe de moedermaatschappij aansprakelijk te kunnen stellen voor het gedrag van haar dochteronderneming, behalve wanneer zij erin slaagt aan te tonen dat deze dochteronderneming haar marktgedrag zelfstandig bepaalt. Bij de toepassing van dat vermoeden wordt dus niet van de Commissie verlangd dat zij aanwijzingen verstrekt waaruit blijkt dat er daadwerkelijk een dergelijke invloed is uitgeoefend. In dit verband heeft het Hof gepreciseerd dat het vermoeden niet berust op de loutere vaststelling dat de moedermaatschappij het gehele of nagenoeg het gehele kapitaal van de dochteronderneming bezit, maar wel op de daaruit voortvloeiende mate waarin zij zeggenschap heeft over haar dochteronderneming. Wanneer een moedermaatschappij alle aan de aandelen van haar dochteronderneming verbonden stemrechten bezit, zonder dat zij evenwel de enige aandeelhouder daarvan is, kan zij beslissende invloed uitoefenen op het gedrag van die dochteronderneming. Aangezien niet wordt betwist dat rekwirante alle aan de aandelen van haar dochteronderneming verbonden stemrechten kan uitoefenen, is het Hof van oordeel dat het Gerecht in hogere voorziening niet kan worden verweten dat het een dergelijke situatie, in het licht van de voorwaarden waaronder het vermoeden van daadwerkelijke uitoefening van beslissende invloed toepassing vindt, heeft gelijkgesteld met die van een vennootschap die het gehele of nagenoeg het gehele kapitaal van haar dochteronderneming in handen heeft.

In de tweede plaats merkt het Hof met betrekking tot het onderzoek van de factoren waarop de Commissie zich heeft gebaseerd om tot de slotsom te komen dat rekwirante gedurende de gehele inbreukperiode beslissende invloed op het marktgedrag van haar dochteronderneming heeft uitgeoefend, op dat de Commissie zich voor de eerste periode heeft gebaseerd op twee gronden om rekwirante verantwoordelijk te houden voor de inbreuk, te weten een vermoeden van daadwerkelijke uitoefening van beslissende invloed – omdat rekwirante alle aan de aandelen van Prysmian verbonden stemrechten kon uitoefenen – en de vaststelling dat rekwirante daadwerkelijk dergelijke invloed heeft uitgeoefend op Prysmian. Aangezien de Commissie zich – zoals blijkt uit het voorgaande – mocht baseren op een dergelijk vermoeden en het Gerecht geen blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door vast te stellen dat rekwirante er niet in is geslaagd dat vermoeden te weerleggen, is het Hof van oordeel dat de hogere voorziening niet ter zake dienend is voor zover zij betrekking heeft op de overwegingen van het Gerecht die betrekking hebben op de tweede grond waarop de Commissie zich heeft gebaseerd om rekwirante verantwoordelijk te houden voor de tijdens die periode begane inbreuk in kwestie.

⁴ Arrest van 12 juli 2018, The Goldman Sachs Group/Commissie (T-419/14, EU:T:2018:445).

Wat de periode na de beursgang van een deel van het kapitaal van Prysmian betreft, stelt het Hof vast dat het Gerecht geen blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting door te oordelen dat andere persoonlijke banden tussen de moedermaatschappij en haar dochteronderneming dan die welke voortvloeien uit een gelijktijdige uitoefening van functies, in dit verband relevant kunnen zijn omdat dergelijke banden kunnen wijzen op het bestaan van één enkele economische eenheid. Het Gerecht heeft dan ook op goede gronden de personele vervlechting relevant geacht die voortvloeide uit het feit dat de bestuurder van een vennootschap advies verstrekke aan de andere vennootschap.

Ten slotte merkt het Hof op dat aan Prysmian geen verlaging van de geldboete is toegestaan omdat het door de vennootschappen van die groep ingestelde beroep niet succesvol was⁵, zodat rekwirante geen aanspraak kon maken op een verlaging. De hogere voorziening wordt dan ook in haar geheel afgewezen.

⁵ Arrest van 12 juli 2018, Prysmian en Prysmian Cavi e Sistemi/Commissie (T-475/14, EU:T:2018:448), bevestigd door het arrest van 24 september 2020, Prysmian en Prysmian Cavi e Sistemi/Commissie (C-601/18 P, EU:C:2020:751).